

Манько А.М.

студентка,

Науковий керівник: **Пінчук Т.С.**

кандидат філологічних наук, професор,

декан факультету української філології та соціальних комунікацій,
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПТОСФЕРА ПОЕЗІЇ ВІТАЛІЯ СТЕЦУЛИ

Віталій Степанович Стецула – поет-початківець, студент юридичного факультету Сумського державного університету. Не дивлячись на свій юний вік та фах, В. Стецула захоплюється написанням проникливої поезії, що виходить далеко за межі проб пера чи хобі. Вони різні за строфікою та почасти за жанром. Переважають вірші інтимної та філософської лірики, сповнені легкої меланхолії та барокової завуальованості, езотеричного та міфологічного струменів. Наразі перу автора належить близько 150 поезій. Натхненниками для такої багатой поетичної спадщини за досить короткий проміжок часу послужили митці різних епох та видів мистецтва: у літературі – це твори пізніх романтиків, символістів, ранніх модерністів, «молодомузівців», «празької поетичної школи»; серед майстрів образотворчого мистецтва – це творчість прерафаелітів, імпресіоністів, символістів, митців епохи ар-нуво та інші видатні діячі.

Розглядаючи концептосферу поетичного поля В. Стецули, можна виокремити такі провідні взаємопереплетені концепти: самотність, смерть, мистецтво, кохання, вічність, музика та інші.

Концепт *самотності* реалізовується через такі складові, як: мовчання / німота; спокій; сновидіння чи, навпаки, інсомнія; спогади; фізичний чи психологічний біль (зітхання, сльози, смуток, печаль, втома, забуття, духовна тюрма тощо). Доречно підкреслити, що одними з головних тропів для вираження цих концептів виступають метафори (найчастіше – уособлення та персоніфікації) та епітети: *«І горнеться до тебе самота, // І відчиняє срібними ключами // Ту клітку туги, звідки вирина // Мовчання тінь понад світами» («Там ніжна тінь мовчання постає...»)* [1]. При цьому важливим залишається факт того, що мовчання постає не просто фізичною неспроможністю до вербального чи невербального спілкування, воно, навпаки, як і більшість понять у поезіях автора, набуває одухотвореності, переходячи з абстрактного поняття в поетичний образ. Мовчання, як і людина, має свою тінь, дух: *«Там ніжна тінь мовчання постає» («Там ніжна тінь мовчання постає...»)* [1]; *«Хлюпоче дух розбитого мовчання, // Мов пошесть днів витоптує посів, // І божеволіє в своїм триванні» («Об гостру ринь багрових вечорів...»)* [1].

Поняття спокою та сну (фізіологічного стану спокою та відпочинку, при якому майже повністю припиняється робота свідомості [таким чином, поступаючи місцем безсвідомому]) переплітаються між собою, часто утворюючи своєрідний епіцентр думок ліричного героя, які можуть

залишитися недоказаними у час повної розумово-фізичної активності, тоді як під час сну активно проявляють себе: *«Де пелюстками снів суцвіття голубе // Мед спокою розсіює по травах, // Іскриться серце смутком золоте, // Проміння силе в сутінки туманні. // А на їх хвилях в даль віків пливе // Солодких спогадів човен останній»*; *«А зорі білими холодними руками // Вколисують усі земні чуття, // Що леготом журливим тануть»* («Там ніжна тіль мовчання постає...») [1]; *«Ти сама не зчулась, як заснула з жури, // А у снах витають ворони понури»* («Річкове зітхання, сизі сльози зливи...») [1].

Інсомнія також часто являє собою характерний стан самотнього існування, упродовж якого людина намагається упорядкувати веремію власних думок: *«Знов тобі не спиться, дум снується кужіль, // Дух на самотині за минулим тужить»* («Річкове зітхання, сизі сльози зливи...») [1].

Фізичний чи психологічний біль – це, мабуть, чи не найголовніші репрезентанти концепту *самотності* у поетичному доробку В. Стецули. Вони далеко не однорідні: зітхання – *«Річкове зітхання, сизі сльози зливи»* («Річкове зітхання, сизі сльози зливи...») [1]; сльози – *«Ген на горі водять хороводи тіні, // Серденько виймають їхні плачі-співи»* («Річкове зітхання, сизі сльози зливи...») [1]; *«Коли ж злетить із вуст Її зітхання, // Прийде печаль до Неї в напівсні // Епох, що переходять у зникання, // І душ скорботних стрінуться жалі»* («Хай Ніч тремка спочине на плечі...») [1]; втома, смуток – *«...Крізь сутінь слів врочисто плине втома // І в сяйві потопає моїх забутих вітражів»* («Не вимовить душу туманами й марами повну...») [1]; *«Та не займай густу вуаль знемоги, // Що ляже на зчужілих милих рисах, // У ній відбилися пройдені дороги // Ногами босами по смутку листя...»* («Хай Ніч тремка спочине на плечі...») [1]; крик відчаю – *«Самотнім ревом повниться простір, // Так було досі і так буде завше»* («Триликість снігопаду»); забуття – *«Вуста торкає шовком забуття»* («Там ніжна тіль мовчання постає...») [1].

Самотність є логічним наслідком духовних кайданів, якими обплутує себе людина. Про це неодноразово згадує митець у своїх поезіях: *«І колись ми край неба побачимо вершинок сивих... Що іскру пам'яті вернуть із позачасної тюрми»* («Ми Осінньої княжни бранці останні...») [1].

При цьому самотність ліричного героя часто є не цілковитою. Її переривають присутність потойбічних сил: предковичних духів, певних відголосків минувшини, як-от в поезії *«Коли у самоті ти йтимеш стежкою стрімкою...»*: *«Коли у самоті ти йтимеш стежкою стрімкою, // Й смерекові ліси озвуться грізно навкруги, // Хай не займає тебе страх холодною рукою: // Се ж тільки ми – твої забуті й стомлені брати»* [1]. Серед багатства троп, використаних у поданій поезії, особливо варто виділити метонімію: *«Сопілок мовкли ніжні голоси, й співали кузні, // Ревли трембіти зранені – провісники біди»* [1].

Центральними образами концепту *самотність* є: осінь (з усіма характерними для неї явищами: дощем, туманом, напівмертвою природою) – *«Ми Осінньої княжни бранці останні, // З тихоплинним дощем у пожовклих серцях // Лється нам у бокали цикута смеркання – // Наші сні заблукали в минулих віках»* («Ми Осінньої княжни бранці останні...») [1]; ніч – *«Коли*

бринить твій голос між хоралів ночі» («Не вимовить душу туманами й марами повну...») [1]; «Хай Ніч тремка спочине на плечі. // Не руш гладінь погідного спокою («Хай Ніч тремка спочине на плечі...») [1]. Ці образи часто одухотворені, олюднені. Саме тому для їх вираження автор здебільшого використовує такий засіб художньої виразності як асоціонім: «І Ніч завмре в журбу свою закута»; «Попливе із грудей калинова сльоза, // Блиском Ніч сполотнілу розбудить. // І побачить Вона в лебединах руках // Твоїм бодем розтерзані струни» («Хай Ніч тремка спочине на плечі...») [1].

Концепт смерті в різних іпостасях за своєю частотою вияву в поезіях наближається до концепту самотність: «Вогників смарагди мріють в очереті // І зовуть пізнати цвіт чарівний Смерті. // Вітерець над ставом пестить вербам коси – // У тобі печаль будить стоголосу» («Річкове зітхання, сизі сльози зливи...») [1]. При цьому смерть – це не моторошне очікування закінчення буття, а просто логічне його завершення, перехід в інший вимір існування. Саме тому життя і смерть нерідко стоять поряд в поезіях В. Стецули: «Життя і смерть вмістити в карбах слова, // Вловити істини блаженний фіміам // Баглось мені в безумстві молодому, // В рядках воздвигнути Природи храм» («Життя і смерть вмістити в карбах слова...»); «А смерть – то в Нове ланка провідна, // Священна в існування крузі» («Пантеїзм») [1].

Концепт смерті логічно переданий завдяки палітрі характерних кольорів та відтінків – чорному сірому і блідому: «Проникне лезо чорноти у груди кволі – // І скнію знову я своєму домі посірілім. // І знов шляхи твої для мене невідомі... // Тільки тихо шепоче мій вірний делірій» («Не вимовить душу туманами й марами повну...») [1]; «Розлилось війни тамоване здавна багаття, // І згарищ чорний іній впав на полонини, // Немов Мари нездолане страшне прокляття. // І наше майбуття відходило із димом» («Коли у самоті ти йтимеш стежкою стрімкою...») [1].

Центральними образами концепту смерті є: ворони – «Ворони-блукальці викрали твій подих» («Річкове зітхання, сизі сльози зливи...») [1]; трембіти – «Ревли трембіти зранені – провісники біди» («Коли у самоті ти йтимеш стежкою стрімкою...») [1].

У поезіях В. Стецули концепт вічність часто виступає симетричним до абсолюту, однак невіддільним від барокових ідей (людина – піщинка у Всесвіті): «У очах тих бачиш вічності потоки: // Полум'я життя обертають в спомин. // А твоя жаринка тліє гірко-тихо – // Ось її вкриває лиха темний вихор» («Річкове зітхання, сизі сльози зливи...») [1]; «І чорніє над нами вежа Вічності здавна, // Сірі тіні сховали у ній наш співучий вогонь. // І ждемо ми гінців із країни нового світання, // Хоча попелом квітнуть лінії наших долонь» («Ми Осінньої княжни бранці останні...») [1].

В останньому катрені поезії «Коли у самоті ти йтимеш стежкою стрімкою...» концепт вічність чітко змальований в циклічності природнього колообігу: «Та сні пройшли, а нас зостатись доля // В камінні, вітті, у джерельній бистрині, // Щоб торувати споконвічний шлях до волі – Знайти його продовження в тобі» [1].

Центральним образом концепту вічність виступає Всесвіт, що фігурує в багатьох поезіях митця: «*Сторінки множать наші власні тіні // І тільки в них ми Всесвіт відкриваєм*» («*Життя і смерть вмістити в карбах слова*») [1].

Отже, у концептосфері поетичного доробку В. Стецули концепти *самотності, смерті та вічності* займають центральне місце. Поезії митця мають глибинний зміст, багату систему образів, широку палітру засобів художньої виразності, міфологеми. Подальші дослідження в цьому напрямку сприятимуть більш широкому висвітленню особливостей поетики молодого автора.

Список використаних джерел:

1. Черлена туга. Суспільна група [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/1556911414598441/?fref=ts>

Матвійчук У.Д.

здобувач,

Львівський національний університет імені Івана Франка

РИТМІЧНІ ФОРМУЛИ МУЗИЧНОСТІ У ЗБІРЦІ Б.І. АНТОНИЧА «ПРИВІТАННЯ ЖИТТЯ»

«Музичність», як літературознавче поняття, є одним із ключових у дослідженнях літературних творів, що стосуються синтезу мистецтв. Його інтерпретація зосереджується на певних аспектах аналізу твору, серед яких можна виокремити, зокрема, наступні: ритміка, фоніка, лексика та структура літературного твору.

Ритмомелодика твору є вихідним пунктом розвитку музичності, аналіз якої варто здійснювати на основі літературознавчих та музикознавчих підходів. Аналіз віршових розмірів крізь призму музики дає змогу розширити інтерпретаційну сферу досліджень на основі взаємодії двох мистецтв (поезії та музики).

Вартим уваги є дослідження Л. Ніколаєвої, що стосується музичних інтерпретацій творів Івана Франка. Аналізуючи музичні версії Франкових віршів, зокрема музичні твори М. Лисенка та Б. Лятошинського, дослідниця вказує на взаємозалежність віршованої і музичної побудови внаслідок покладення Франкового твору на музику Б. Лятошинським [3, с. 165-166].

Дане дослідження ще раз підтверджує доцільність використання міжмистецького перекладу поетичного твору (мається на увазі трансформація поетичного твору в музичний на основі літературознавчих та музикознавчих методів дослідження).

Поетична творчість Б. І. Антонича звернула на себе увагу дослідників великою мірою саме через її музичність, яку аналізують у своїх працях